

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Maaeluministri määruste muutmine“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 2 lõike 3, § 7 lõike 2, § 13 lõigete 2 ja 5, § 14 lõike 3, § 15 lõike 2 punktide 1–5 ja lõike 3 punkti 3, § 16 lõike 3, § 19 lõike 2, § 21 lõigete 2 ja 3, § 25 lõike 2, § 28 lõike 2, § 29 lõike 2 ning § 67 lõike 2, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), artikli 9 lõike 2, artikli 10 lõike 1 punkti b, artikli 11 lõike 2, artikli 32 lõike 3, artikli 33 lõike 1, artikli 36 lõike 5, artikli 45 lõike 1, artikli 46 lõigete 2, 3 ja 7, artikli 50 lõigete 3 ja 9, artikli 52 lõike 1 ning artikli 37 ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, ning muudetakse kõnealuse määruse X lisa (ELT L 181, 20.06.2014, lk 1–47), artikli 4 lõike 1 punkti b, artikli 12 lõike 2, artikli 13 lõike 2, artiklite 41 ja 42, artikli 45 lõigete 4, 8 ja 10 ning artikli 53 lõike 1 alusel.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Maaeluministeeriumi maakasutuspoliitika osakonna põllumajanduskeskkonna büroo peaspetsialistid Linda Ajaots (tel 625 6267, linda.ajaots@agri.ee), Merili Simmer (tel 625 6134, merili.simmer@agri.ee), Eike Lepmets (tel 625 6564, eike.lepmets@agri.ee) ja Merje Põlma (tel 625 6134, merje.polma@agri.ee), sama büroo juhataja Martti Mandel (tel 625 6235, martti.mandel@agri.ee), sama osakonna otsetoetuste büroo nõunik Triin Kraav (tel 625 6121, triin.kraav@agri.ee) ning Maaeluministeeriumi taimetervise osakonna peaspetsialist Karin Zereen (tel 625 6533, karin.zereen@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegid Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunikud Ketlyn Roze (tel 625 6127, ketlyn.roze@agri.ee) ja Mari-Liis Kivipõld (625 6283, mari-liis.kivipold@agri.ee) ning keeleliselt toimetab eelnõu sama osakonna peaspetsialist Laura Ojava (tel 625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kümnest paragrahvist. Eelnõuga muudetakse maaeluministri 29. aprilli 2015. a määrust nr 49 „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus“ (edaspidi *määrus nr 49*), maaeluministri 29. aprilli 2015. a määrust nr 50 „Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetus“ (edaspidi *määrus nr 50*), maaeluministri 29. aprilli 2015. a määrust nr 52 „Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus“ (edaspidi *määrus nr 52*), maaeluministri 30. aprilli 2015. a määrust nr 56 „Loomade heaolu toetus“ (edaspidi *määrus nr 56*), maaeluministri 30. aprilli 2015. a määrust nr 53 „Mahepõllumajandusele ülemineku toetus ja mahepõllumajandusega jätkamise toetus“ (edaspidi *määrus nr 53*), maaeluministri 30. aprilli 2015. a määrust nr 55 „Ohustatud tõugu looma pidamise toetus“ (edaspidi *määrus nr 55*), maaeluministri 17. aprilli 2015. a määrust nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus“ (edaspidi *määrus nr 32*), maaeluministri 22. aprilli 2015. a

määrust nr 40 „Piirkondlik mullakaitse toetus“ (edaspidi *määrus nr 40*), maaeluministri 16. veebruari 2018. a määrust nr 9 „Piirkondlik veekaitse toetus“ (edaspidi *määrus nr 9*) ja maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrust nr 38 „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus“ (edaspidi *määrus nr 38*).

2.1. Ühe kalendriaasta pikkused uued kohustused

Eelnõu §-dega 1–3, § 5 punktiga 3, §-ga 6 ja §-dega 8–10 sätestatakse muu hulgas „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ (edaspidi *arengukava*) alusel antava kaheksa toetuse puhul erandid kohustuseperioodi pikkuse kohta Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (edaspidi *ÜPP*) üleminekuperioodiks 2021. ja 2022. aastal. Määruste nr 49, nr 50, nr 52, nr 53, nr 40, nr 9 ja nr 38 puhul sätestatakse, et 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse puhul on kohustuseperiood, mille jooksul tuleb toetatavaid tegevusi ellu viia, üks kalendriaasta. Määruse nr 55 puhul sätestatakse, et 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse puhul on kohustuseperiood, mille jooksul tuleb ohustatud tõugu looma pidada, üks kalendriaasta.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr xxxx/2020, millega xxx (ELT L xx, xx.xx.2020, lk x–x) (edaspidi *üleminekumäärus*), artikli XX lõikega XX täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548) (edaspidi *määrus nr 1305/2013*) artikli 28 lõiget 5 ja artikli 29 lõiget 3 teise lõiguga, mille kohaselt määrab liikmesriik oma maaelu arengu programmides uute kohustuste võtmiseks alates 2021. aastast kindlaks lühema, 1–3 aastat kestva ajavahemiku. Seega, kui aastatel 2014–2020 võimaldasid määruse nr 1305/2013 artikli 28 lõige 5 ja artikli 29 lõige 3 vastavalt põllumajanduse keskkonna- ja kliimameetme ja mahepõllumajanduse meetme kohaseid kohustusi võtta 5–7 aasta pikkuseks ajavahemikuks, siis ÜPP üleminekuperioodil 2021. ja 2022. aastal peab liikmesriik nimetatud meetmete uute kohustuste ajavahemikuks valima 1–3 aastat.

Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse, piirkondliku mullakaitse toetuse, keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse, kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse, ohustatud tõugu looma pidamise toetuse, poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse ning mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ja mahepõllumajandusega jätkamise toetuse kohaseid kohustusi oli võimalik võtta alatest 2015. aastast ning piirkondliku veekaitse toetuse kohaseid kohustusi alates 2018. aastast. Arvestades eelarvepiiranguid ning vajadust vältida kohustuste kandumist ÜPP uude perioodi, ei võimaldatud 2020. aastal enamiku toetuste puhul uute kohustuste võtmist. Samas võimaldati kõikide toetuste puhul, mille kohustuseperioodid 2019. aastal lõppesid, olemasolevaid kohustusi ühe aasta võrra pikendada. Erandina lubati 2020. aastal uusi kohustusi võtta ohustatud tõugu looma pidamise toetuse ja poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse puhul, kuna esimese puhul lisandus toetus kihnu maalamba pidamise eest ja tõenäoliselt jäävad toetuse tingimused uuel ÜPP perioodil sarnaseks praeguse perioodiga ning teise puhul ei ole täidetud dokumendis „Looduskaitse arengukava aastani 2020“ (edaspidi *looduskaitse arengukava*) seatud sihttasemed. Seega lõppevad enamiku nimetatud toetuste kohustuseperioodid hiljemalt 2023. aastal ning ohustatud tõugu looma pidamise toetuse ja poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse kohustuseperioodid hiljemalt 2024. aastal.

Keskkonnahoidu arvestades on otstarbekas võimaldada ÜPP üleminekuperioodil taotlejatele, kellel ei ole kehtivat põllumajanduse keskkonna- ja kliimameetme või mahepõllumajanduse meetme kohustust, uute kohustuste võtmist, kuna vastasel juhul ei oleks mitmete toetuste puhul seda võimalust kolm või neli aastat. Seejuures on oluline vältida kohustuste kandumist uude ÜPP perioodi, sest uuel perioodil on kavas ÜPP keskkonnaambitsiooni suurendada ning kui toetusõiguslik maa on seotud vana perioodi kohustustega, siis on võimalik uusi meetmeid rakendada uue ÜPP perioodi algusest hiljem, mis tähendab meetmete väiksemat positiivset keskkonnamõju.

Samuti on oluline tagada võimalikult lihtsad ja ühetaolised tingimused nii erinevate toetuste kui ka toetuse taotlemise aastate kaupa. Sellest tulenevalt ei ole põhjendatud seada meetmetele erineva pikkusega kohustuseperioode ning võimaldada uute kohustuste võtmist näiteks ainult 2021. aastal. Lisaks ei ole toetuste taotlejate võrdse kohtlemise huvides otstarbekas võimaldada samal ajal uute lühemate kohustuste võtmist ning olemasolevate pikemate kohustuste pikendamist, kuna paralleelselt kehtiks näiteks ühe kalendriaasta pikkused ja kaheksa kalendriaasta pikkused kohustused, mis tähendab toetusõiguslikkuse nõuete rikkumise korral toetuse taotlejale ebaproportsionaalselt erinevaid tagajärgi.

Tulenevalt eeltoodud põhjustest lubatakse põllumajanduse keskkonna- ja kliimameetme toetuste ning mahepõllumajanduse meetme toetuste puhul 2021. ja 2022. aastal võtta vaid ühe kalendriaasta pikkuseid uusi kohustusi. Olemasolevaid kohustusi ei saa nende lõppemise korral pikendada. See tähendab, et kui kehtiv viieaastane kohustuseperiood 2020. aastal lõpeb, saab taotleja nii 2021. kui ka 2022. aastal alustada uut ühe kalendriaasta pikkust kohustust. Kui kehtiv viieaastane kohustuseperiood 2020. või 2021. aastal ei lõppe, ei ole võimalik ühe kalendriaasta pikkust kohustust võtta ja kehtivat kohustust peab täitma viieaastase kohustuseperioodi lõpuni.

2021. ja 2022. aastal võetud kohustustega seotud muudatused

Eelnõu §-dega 1–3, § 5 punktiga 3, § 6 punktiga 4 ning §-dega 8–10 sätestatakse määrustes nr 49, nr 50, nr 52, nr 53, nr 40, nr 9 ja nr 38, et kui kohustus võetakse 2021. või 2022. aastal (kohustuse võib võtta nii mõlemal kui ka üksnes ühel nimetatud aastal) on kohustuseperiood, mille jooksul tuleb toetatavaid tegevusi ellu viia, üks kalendriaasta. Määruse nr 55 puhul sätestatakse, et 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse puhul on kohustuseperiood, mille jooksul tuleb ohustatud tõugu looma pidada, üks kalendriaasta. Üheaastase kohustuseperioodi rakendamise põhjendused on esitatud eespool.

Lisaks eeltoodule sätestatakse samades määrustes õigusselguse huvides, et üheaastase kohustuseperioodi puhul on kehtivates määrustes sätestatud esimene kalendriaasta, kohustuseaasta ja esimene kohustuseaasta taotluse esitamise kalendriaasta. Nimelt kasutatakse erinevates määrustes kas „esimene kalendriaasta“, „kohustuseaasta“ või ka „esimene kohustuseaasta“. Seetõttu on iga määruse puhul sätte sõnastamisel lähtutud sellest, mis termineid konkreetses määruses kasutatakse ja nimetatud need taotluse esitamise kalendriaastaks. Rakendussäte võimaldab taotlejal paremini ja selgemalt aru saada, millal nimetatud määruste asjakohased sätted üheaastase kohustuseperioodi puhul kohalduvad. Kuna üheaastase kohustuseperioodi puhul on vaid üks kohustuseaasta ehk üks kalendriaasta, siis ei saa siinkohal olla juttu esimesest kohustuseaastast või esimesest kalendriaastast. Seetõttu nimetame need aastad taotluse esitamise kalendriaastaks, mis omakorda ongi selle kohustuseperioodi puhul üheks ja ainsaks kohustuseaastaks ehk kohustuseperioodiks.

Eelnõu §-ga 1 võimaldatakse ka 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse puhul määruses nr 49 sätestatud põllulindude soodustamise lisategevust kohustuseaastal ellu viia. Selleks jäetakse püsirohumaa, mille andmed on kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, või põllumaa, mille kohta taotletakse arengukava alusel antavat piirkondlikku mullakaitse toetust, üle aasta niitmata, hekseldamata või muul viisil hooldamata ulatuses, mis on kohustuseaastal kasutatavast toetusõigusliku maa pindalast väiksem või sellega võrdne.

Harvem niitmine võimaldab vähendada põllulindude hukkamist ning säilitada nende elupaiku. Kehtiv määrus võimaldab põllulindude soodustamise lisategevust ellu viia alates teisest kohustuseaastast. Kuna 2021. ja 2022. aastal on keskkonnatoetuste kohustuseperiood ühe aasta pikkune, siis välistaks see võimaluse taotleda toetust nimetatud lisategevuse elluviimise eest. Käesolev muudatus on vajalik, et võimaldada põllulindude soodustamise lisategevust ellu viia ka ühe kalendriaasta pikkuste kohustuste puhul. Koos eelnõu §-ga 7 võimaldab muudatus kõigil

otsetoetuse taotlejal, kes võtavad 2021. või 2022. aastal arengukava alusel antava keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohase kohustuse või piirkondliku mullakaitse toetuse kohase kohustuse ja ka keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohase kohustuse, jätta põllulindude soodustamiseks püsirohumaat või põllumaat üle aasta niitmata või muul viisil hooldamata ulatuses, mis on keskkonnasõbraliku majandamise toetuse toetusõigusliku maa pindalast väiksem või sellega võrdne.

Eelnõu §-ga 1 vabastatakse määruse nr 49 puhul 2021. aastal kohustuse võtja sertifitseeritud seemne nõudest põllumajandusmaa suhtes, millele külvatakse 2020. aastal taliteravilja. Kuna määruse muudatus jõustub pärast taliteravilja külvieaga, siis ei ole võimalik uuel taotlejal seda nõuet täita.

Eelnõu §-ga 1 ja § 5 punktiga 3 sätestatakse määruste nr 49 ja nr 53 puhul 2021. või 2022. aastal kohustuse võtnud taotlejale mullaproovidest mulla orgaanilise süsiniku sisalduse analüüsimisel erisus võrreldes viieaastase kohustuseperioodiga. Viieaastase kohustuseperioodi puhul peab määruse nr 49 § 13 lõike 6 kohaselt toetuse taotlejal viienda kohustuseaasta 1. detsembriks olema võetud mullaproov ning sellest peab olema analüüsitud mulla orgaanilise süsiniku sisaldus arvestusega, et toetusõigusliku maa iga kuni 20 hektari kohta oleks analüüsitud vähemalt üks proov, ning määruse nr 53 § 15 lõike 6 kohaselt peab toetuse taotlejal viienda kohustuseaasta 1. detsembriks olema võetud mullaproov ning sellest peab olema analüüsitud mulla orgaanilise süsiniku sisaldus arvestusega, et põllumaat iga kuni 20 hektari kohta oleks analüüsitud vähemalt üks proov. Kuna nõuet ei ole sellisel kujul võimalik üheaastase kohustuseperioodi puhul rakendada, siis peab 2021. ja 2022. võetud kohustuse puhul mulla orgaanilise süsiniku sisaldus olema analüüsitud kohustuseaasta 1. detsembriks võetud mullaproovidest.

Lisaks sätestatakse mõlemas määrukses, et kui toetusõiguslikult maalt on varem võetud mullaproov ja selle kohta on väljastatud laboriprotokoll mulla orgaanilise süsiniku sisalduse kohta, peab taotleja korraldama mullaproovi võtmise ja laboratooriumisse saatmise eelmise mullaproovi võtmise aastale järgneva viienda aasta 1. detsembriks. Seega ei pea toetuse taotleja uut mullaproovi võtma ja sellest orgaanilist süsinikku määrama, kui tal on 2021. või 2022. aasta 1. detsembri seisuga nõutud arv kehtivaid mullaproove olemas. Näiteks kui mullaproov on võetud koos orgaanilise süsiniku sisalduse määramisega 2019. aastal, siis tuleb uus mullaproov võtta 2024. aastal ja seega 2021. ja 2022. aastal mullaproovi võtmise kohustust ei ole. Kui aga viimane mullaproov on võetud näiteks 2017. aastal, siis tuleb uus mullaproov sama maa kohta võtta 2022. aastal.

Eelnõu §-ga 1, § 5 punktiga 3 ja §-ga 9 sätestatakse õigusselguse eesmärgil, et määrustes nr 49, nr 53 ja nr 9 sätestatud talvise taimkatte nõuet peab 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse puhul täitma kohustuseaasta 1. novembrist kuni vähemalt kohustuseaasta lõpuni. Viieaastase kohustuseperioodi puhul pidi taotleja nõuet täitma kohustuseaastale järgneva kohustuseaasta 31. märtsini. Üheaastase kohustuseperioodi puhul on üks kohustuseaasta, mistõttu peab taotleja nõuet täitma vähemalt kuni kohustuseaasta ehk taotluse esitamise kalendriaasta lõpuni. Kuna üks ja sama taotleja võib üheaastase kohustuse võtta nii 2021. kui ka 2022. aastal, võib tekkida ebaõige arusaam, et nimetatud nõuet peab täitma ja kontrollitakse ka 2022. aasta kevadel, sest taotlejal on ka 2022. aasta kohustuseaasta, mis järgneb 2021. aasta kohustuseaastale. Eeltoodust tulenevalt sätestatakse nimetatud määrustes ka, et 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse puhul esitab taotleja toetuse taotlemise korral andmed selle kohta, millised põllud hoitakse kohustuseaasta 1. novembrist kuni vähemalt kohustuseaasta lõpuni põllumajanduskultuurist koosneva talvise taimkatte all.

Eelnõu §-ga 1 ja § 5 punktiga 3 vabastatakse määruste nr 49 ja nr 53 puhul 2021. või 2022. aastal kohustuse võtnud taotleja nõudest osaleda vastavalt kas keskkonnasõbraliku majandamise täienduskoolitusel või mahepõllumajandusliku tootmise, töötlemise või turustamise täienduskoolitusel või õppepäeval, kuna tegemist on ühe kalendriaasta pikkuse kohustusega.

Täienduskoolitusel osalemise nõudest on vabastatud taotleja, kes võtab 2021. või 2022. aastal kohustuse ning kes ei ole määruse nr 49 puhul alates 2015. aastast osalenud keskkonnasõbraliku majandamise täienduskoolitusel ning määruse nr 53 puhul ei ole kohustuse võtmise aastale eelnenud viie aasta jooksul osalenud vähemalt 12 akadeemilist tundi mahepõllumajandusliku tootmise, töötlemise või turustamise täienduskoolitusel või õppepäeval. Kui taotlejal on võetud kohustus, mille kestus on viis järjestikust kalendriaastat, peab taotleja määruse nr 49 puhul olema osalenud keskkonnasõbraliku majandamise täienduskoolitusel viienda kohustuseaasta 15. juuniks ning määruse nr 53 toetuse puhul vähemalt 12 akadeemilist tundi mahepõllumajandusliku tootmise, töötlemise või turustamise täienduskoolitusel või õppepäeval viienda kohustuseaasta 1. juuniks. Kuna 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse puhul on kohustuseperioodi pikkus üks kalendriaasta, siis ei oleks selle nõude täitmine kehtivate määruste kohaselt võimalik. Muudatus on vajalik seetõttu, et lühema kohustuseperioodi jooksul täitmisele kuuluvad nõuded oleksid täidetavad ja omavahel kooskõlas. Samas jääb toetuse taotlejale endiselt kohustus osaleda määruse nr 49 puhul keskkonnasõbraliku majandamise algkoolitusel kohustuseaasta 1. detsembriks ning määruse nr 53 puhul mahepõllumajandusliku tootmise algkoolitusel või õppepäeval kohustuseaasta 1. novembriks.

Eelnõu §-dega 1–3, § 5 punktiga 3 ja §-dega 8–10 sätestatakse määruste nr 49, nr 50, nr 52, nr 53, nr 40 ja nr 38 puhul, et kui kohustuse võtab üle 2021. või 2022. aastal kohustuse võttev isik (see on isik, kes võtab ühe kalendriaasta pikkuse kohustuse), loetakse see isik nimetatud määruste mõttes kohustuse ülevõtjaks, kellel varem ei olnud kohustust/kehtivat kohustust, ja kohustuseperioodi kestuseks ülevõetud kohustuse kestus. See tähendab, et sellele kohustuse ülevõtjale kohalduvad ka muud kohustused, mis on nimetatud määrustes sätestatud kohustuse ülevõtjale, kellel varem ei olnud kohustust (määruste nr 49 ja nr 53 puhul koolitusel osalemise ja mullaproovide võtmise nõue). Näiteks kui määruse nr 53 kohase kohustuse ülevõtja ei ole kohustuse ülevõtmise aastale eelnenud viie aasta jooksul osalenud määruse nr 53 §-s 16 sätestatud koolitustel või õppepäevadel, peab kohustuse ülevõtja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises mahepõllumajandusliku tootmisega, kohustuse ülevõtmise aasta 1. novembriks olema osalenud §-s 16 sätestatud algkoolitusel või õppepäeval ning viienda kohustuseaasta 1. juuniks olema osalenud vähemalt 12 akadeemilist tundi §-s 16 sätestatud täienduskoolitusel või õppepäeval. Kui määruse nr 53 kohane kohustus võetakse üle pärast neljandat kohustuseaastat, ei nõuta algkoolitusel, täienduskoolitusel ega õppepäeval osalemist. Kui määruse nr 49 kohane kohustus võetakse üle pärast kolmandat kohustuseaastat, ei nõuta algkoolitusel osalemist, ning kui kohustus võetakse üle pärast neljandat kohustuseaastat, ei nõuta täienduskoolitusel osalemist. Lisaks, kui määruse nr 53 kohase kohustuse üleandja ei ole korraldanud üleantava maa kohta nende määruste kohast mullaproovide võtmist, peab kohustuse ülevõtja korraldama nõuetekohaste mullaproovide võtmise kohustuse ülevõtmise aasta 1. detsembriks. Kui määruse nr 49 kohase kohustuse ülevõtjal ei ole üleantava maa kohta §-s 13 sätestatud mullaproovide analüüsitulemusi, peab kohustuse ülevõtja korraldama ülevõetud maa osas määruse kohaste mullaproovide laboratooriumisse saatmise kohustuse ülevõtmise aasta 1. detsembriks. Kui isik võtab 2021. aastal ühe kalendriaasta pikkuse kohustuse ja võtab samal aastal üle ka kellegi teise kohustuse, siis kohustused liidetakse ja kohustuseperioodi kestuseks loetakse ülevõetud kohustuse kestus.

Eelnõu §-ga 2 täiendatakse määruse nr 50 § 21 lõikega 14, mille kohaselt peab 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse puhul hoidma toetusõiguslikul maal kohustuseaasta 15. juunist bioloogilist mitmekesisust toetavaid elemente ja toetusõigusliku maa iga põllu ühel küljel peab hiljemalt kohustuseaasta 15. juuniks olema kaitsehekk. Need nõuded on keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse põhinõuded, nende täitmata jätmisel väheneks selle toetuse keskkonnamõju eesmärkide täitmine oluliselt. Muudatus on vajalik seetõttu, et lühema kohustuseperioodi jooksul täitmisele kuuluvad nõuded oleksid täidetavad ja omavahel kooskõlas.

Eelnõu §-ga 3 täiendatakse määruse nr 52 § 16 lõikega 8, mille kohaselt ei pea taotleja 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse puhul esitama selle kohaliku sordi taimepassi originaali või

eksperdi sordiechtsuse kinnitust või sõstraliste ja karusmarjaliste taimede puhul tarnija dokumenti, mille kasvatamise kohta ta kohustuseaastal toetust taotleb, kui ta on samad dokumendid enne 2021. või 2022. aastal võetud kohustust sama kohaliku sordi kasvatamise eest selle määruse kohase toetuse saamiseks nõuetekohaselt esitanud. Vastavaid dokumente ei pea esitama, kuna nõuetekohased andmed on juba Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametil (edaspidi *PRIA*) olemas.

Eelnõu § 5 punktiga 3 täiendatakse määruse nr 53 § 27 lõikega 21, mille kohaselt antakse 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse puhul mahepõllumajandusele ülemineku toetuse taotlejale mahepõllumajandusele ülemineku toetust. Kuna mahepõllumajandusele ülemineku toetuse taotlejale antakse viieaastase kohustuseperioodi puhul kuni kahel esimesel kalendriaastal mahepõllumajandusele ülemineku toetust ning järgnevatel kalendriaastatel mahepõllumajandusega jätkamise toetust, tuli õigusselguse tagamiseks täpsustada, kumba toetust makstakse üheaastase kohustuseperioodi puhul.

Eelnõu § 6 punktiga 4 täiendatakse määruse nr 55 § 15 lõikega 5, milles sätestatakse, et 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse puhul ei kohaldata määruse nr 55 § 4 lõiget 3. Nimetatud lõige kohaldub olukorras, kus kohustuseperiood kestab viis järjestikust kalendriaastat ja võimaldab taotleda toetust igal kohustuseaastal erineva arvu loomade kohta. Kuna 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse puhul on kohustuseperiood üks kalendriaasta, siis ei ole vajadust määruse nr 55 § 4 lõiget 3 kohaldada. Määruse nr 55 § 4 lõike 3 eesmärk on just viie kalendriaasta pikkuse kohustuse puhul selgelt sätestada seda, et viieaastase kohustuseperioodi igal kohustuseaastal võib toetust taotleda erineva arvu loomade kohta. Üheaastase kohustuseperioodi puhul ongi aga üks kohustuseaasta.

Eelnõu §-ga 9 sätestatakse, et 2021. ja 2022. aastal võetud piirkondliku veekaitse toetuse kohase kohustuse puhul peab taotleja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, olema osalenud Maaeluministeeriumi korraldatud veekaitsekoolitusel kohustuseaasta 1. detsembriks. Kuna 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse pikkus on üks kalendriaasta, ei ole kehtiva normi täitmine, mille kohaselt tuleb koolitusel osaleda teise kohustuseaasta 1. detsembriks, võimalik. Muudatus on vajalik seetõttu, et lühema kohustuseperioodi jooksul täitmisele kuuluvad nõuded oleksid täidetavad ja omavahel kooskõlas.

Eelnõu §-ga 10 täiendatakse määruse nr 38 § 22 lõikega 18, mille kohaselt 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse puhul § 8 lõiget 6 ei kohaldata. Heas seisus ja vähese tootlikkusega loopealset ei või 2021. ega 2022. aastal võetava kohustuse puhul jätta kohustuseaastal hooldamata. Ka Keskkonnaamet ei anna selleks nõusolekut. Viieaastase kohustuseperioodi puhul oli lubatud Keskkonnaameti loaga üks puhkeaasta pärast nelja järjestikust aastat hooldamist. Kuna 2021. ja 2022. aastal on uued kohustused ühe kalendriaasta pikkused, siis ei saa puhkeaastat erinevalt viie kalendriaasta pikkustest kohustustest lubada.

2.2. Kohustuse asendamine

Eelnõu §-dega 1 ja 2, § 5 punktiga 3 ja §-dega 8–10 sätestatakse 2021. ja 2022. aastal arengukava alusel antava kuue toetuse puhul piirangud kohustuse asendamise kohta arengukava alusel antava teise toetuse saamiseks võetava kohustusega. Arengukava kohaselt on maaeluministril õigus kehtestada kooskõlas komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT L 227, 31.07.2014, lk 1–17), artikli 15 lõikega 3 täpsemad reeglid kohustuste asendamise kohta.

Maaeluminister kehtestab ELÜPS-i § 66 lõike 1 alusel, arvestades 2021. aasta riigieelarve seaduse § XX osa XX jaos XX põllumajanduse, toidu ja maaelu kuludeks määratud rahalisi

vahendeid ning kooskõlas arengukavaga, määruse „2021. aastal „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ alusel antavad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika kohased maaelu arengu toetused“. ELÜPS-i § 66 lõike 1 kohaselt kehtestab maaeluminister igal aastal määrusega nende arengukava meetmete, alameetmete ja tegevuse liikide loetelu, mille raames on eelarveaastal võimalik maaelu arengu toetust taotleda. Sealhulgas tuleneb nimetatud määrusest, kas toetust saab taotleda ka uue kohustuse võtmisel või üksnes kehtiva kohustuse jätkamisel. Samuti on nimetatud määruses välja toodud, kas mõne toetuse puhul saab toetust taotleda üksnes kehtiva kohustuse ulatuses (st kohustust ei saa suurendada).

Arengukava toetuste kohustuste asendamist 2021. ja 2022. aastal on vajalik piirata seetõttu, et kehtiva mitmeaastase kohustuse asendamise korral algaks uus kohustus, mille kestus on üks kalendriaasta. Kui viie kalendriaasta pikkuse kohustuse asendamist võimaldada, siis tekiks toetuse taotlejal ühe kalendriaasta pikkune kohustus. See oleks vastuolus määruse nr 1305/2013 artikli 28 lõikega 5 ja artikli 29 lõikega 3, mille kohaselt peavad põllumajanduse keskkonna- ja kliimameetme ning mahepõllumajanduse meetme kohustused aastatel 2014–2020 olema vähemalt viie aasta pikkused. Näiteks kolmandal kohustuseaastal asendamise korral oleks uue kohustuse pikkus üks kalendriaasta ning seega kahe kohustuse peale kokku neli kalendriaastat. Sellest tulenevalt ei ole 2021. ja 2022. aastal kavas lubada asendamisi arengukava alusel antava kuue toetuse puhul.

Eelnõu §-ga 1 täiendatakse määruse nr 49 § 29 lõikega 15, mille kohaselt ei saa 2021. ja 2022. aastal kehtivat keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohast kohustust mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega jätkamise toetuse kohase kohustusega, piirkondliku mullakaitse toetuse kohase kohustusega, piirkondliku veekaitse toetuse kohase maa rohumaana hoidmise kohustusega või keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse kohase kohustusega asendada.

Eelnõu §-ga 2 täiendatakse määruse nr 50 § 21 lõikega 11, mille kohaselt ei saa 2021. ja 2022. aastal kehtivat keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse kohast kohustust mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega jätkamise toetuse kohase kohustusega asendada. Samuti täiendatakse sama määruse § 21 lõikega 12, mille kohaselt ei saa 2021. ja 2022. aastal kehtivat keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohast kohustust keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse kohase kohustusega asendada.

Eelnõu § 5 punktiga 3 täiendatakse määruse nr 53 § 27 lõikega 18, mille kohaselt ei saa 2021. ja 2022. aastal kehtivat mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega jätkamise toetuse kohast kohustust poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse kohase kohustusega või piirkondliku veekaitse toetuse kohase maa rohumaana hoidmise kohustusega asendada. Samuti täiendatakse sama määruse § 27 lõikega 19, mille kohaselt ei saa 2021. ja 2022. aastal kehtivat keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohast kohustust või keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse kohast kohustust mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega jätkamise toetuse kohase kohustusega asendada.

Eelnõu §-ga 8 täiendatakse määruse nr 40 § 19 lõikega 10, mille kohaselt ei saa 2021. ja 2022. aastal kehtivat piirkondliku mullakaitse toetuse kohast kohustust poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse kohase kohustusega või piirkondliku veekaitse toetuse kohase maa rohumaana hoidmise kohustusega asendada. Samuti täiendatakse sama paragrahvi lõikega 11, mille kohaselt ei saa 2021. ja 2022. aastal kehtivat keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohast kohustust piirkondliku mullakaitse toetuse kohase kohustusega asendada.

Eelnõu §-ga 9 täiendatakse määruse nr 9 § 23 lõikega 4, mille kohaselt ei saa 2021. ja 2022. aastal kehtivat keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohast kohustust, piirkondliku mullakaitse toetuse kohast kohustust, mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega

jätkamise toetuse kohast kohustust piirkondliku veekaitse toetuse kohase maa rohumana hoidmise kohustusega asendada.

Eelnõu §-ga 10 täiendatakse määruse nr 38 § 22 lõikega 16, mille kohaselt ei saa 2021. ja 2022. aastal kehtivat piirkondliku mullakaitse toetuse kohast kohustust või mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega jätkamise toetuse kohast kohustust poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse kohase kohustusega asendada.

2.3. Olemasoleva kohustuse suurendamine

Tulenevalt seletuskirja punktis 2.2 toodud selgitustest seatakse **eelnõu §-ga 2, § 5 punktiga 3 ning §-dega 8 ja 10** nelja toetuse puhul piirangud kohustusealuse maa pindala suurendamise kohta. Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse puhul ei lubata esimese kohustuseaasta kohustusealuse maa pindala suurendada üle 15 protsendi, piirkondliku mullakaitse toetuse puhul üle 20 protsendi, mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ja mahepõllumajandusega jätkamise toetuse puhul üle 15 protsendi ning poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse puhul üle 15 protsendi. Kohustuse suurendamise korral üle nimetatud protsendi algaks kehtivate määruste kohaselt uus viie kalendriaasta pikkune kohustus. Kuna 2021. ja 2022. aastal saab võtta üksnes ühe kalendriaasta pikkuseid kohustusi, siis on piirangud sarnaselt kohustuse asendamisele vajalikud, et taotleja ei saaks viie kalendriaasta pikkust kohustust asendada lühema ehk ühe kalendriaasta pikkuse kohustusega. Erandina lubatakse nende toetuste puhul 2021. ja 2022. aastal kohustuse suurendamist üle nimetatud protsendi enne 2021. aastat võetud viie kalendriaasta pikkuse kohustuse viimasel kohustuseaastal, kuna sel juhul ei ole võimalik viie kalendriaasta pikkuse kohustuse kogukestust kohustuse suurendamise kaudu lühendada. Samuti on võimalik viie kalendriaasta pikkuseid kohustusi kõikidel aastatel suurendada nimetatud protsentide ulatuses. Seda just seetõttu, et sellisel juhul kohustuseperioodi kestus ei muutu.

2021. ja 2022. aastal võetud ühe kalendriaasta pikkuseid kohustusi ei saa suurendada ega üle anda. Üldjuhul võib kohustuse üle anda alates teisest kohustuseaastast, seega ühe kalendriaasta pikkuste kohustuste puhul ei saaks seda rakendada. Esimesel kohustuseaastal võib kohustuse üle anda vääramatu jõu või erandlike asjaolude esinemise korral või põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral ajavahemikul, mis algab 22. mail ja lõpeb 1. septembril. 2021. ja 2022. aastal võetud kohustust saab vähendada kooskõlas määruse nr 1305/2013 artikli 47 lõigetega 3 ja 4.

Eelnõu §-ga 2 täiendatakse määruse nr 50 § 21 lõikega 10, mille kohaselt saab keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse puhul 2021. ja 2022. aastal enne 2021. aastat võetud kohustust § 13 lõike 2 kohaselt (üle 15 protsendi toetuse saaja esimese kohustuseaasta kohustuse aluse maa pindalast) suurendada üksnes viimasel kohustuseaastal (ehk kui 2021. või 2022. aasta on kohustuseperioodi viimane ehk viies kohustuseaasta). Sellisel juhul algab uus kohustus, mille kestus on üks kalendriaasta.

Eelnõu § 5 punktiga 3 täiendatakse määruse nr 53 § 27 lõikega 17, mille kohaselt saab mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ja mahepõllumajandusega jätkamise toetuse puhul 2021. ja 2022. aastal enne 2021. aastat võetud kohustust § 19 lõike 1 kolmanda lause kohaselt (üle 15 protsendi toetuse saaja esimese kohustuseaasta kohustuse aluse maa pindalast) suurendada üksnes viimasel kohustuseaastal. Sellisel juhul algab uus kohustus, mille kestus on üks kalendriaasta.

Eelnõu §-ga 8 täiendatakse määruse nr 40 § 19 lõikega 9, mille kohaselt saab piirkondliku mullakaitse toetuse puhul 2021. ja 2022. aastal enne 2021. aastat võetud kohustust suurendada üle 20 protsendi toetuse saaja esimese kohustuseaasta kohustuse aluse maa pindalast üksnes siis,

kui 2021. või 2022. aasta on kohustuseperioodi viimane ehk viies kohustuseaasta. Sellisel juhul algab uus kohustus, mille kestus on üks kalendriaasta.

Eelnõu §-ga 10 täiendatakse määruse nr 38 § 22 lõikega 15, mille kohaselt saab poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse puhul 2021. ja 2022. aastal enne 2021. aastat võetud kohustust § 14 lõike 1 kolmanda lause kohaselt (üle 15 protsendi toetuse saaja esimese kohustuseaasta kohustuse aluse maa pindalast) suurendada üksnes viimasel kohustuseaastal. Sellisel juhul algab uus kohustus, mille kestus on üks kalendriaasta.

2.4. Muud eelnõuga tehtavad muudatused

Eelnõu § 4 punktiga 1 asendatakse määruse nr 56 § 16 lõikes 1 arv „2020“ arvuga „2022“, kuna ka 2021. ja 2022. aastal ei ole võimalik taotleda toetust sama määruse § 9 lõikes 1 nimetatud sigade lisategevuse nõude täitmise eest. Lisategevuse nõude kohaselt tuleks sigadele võimaldada pääs välialale. Seoses sigade Aafrika katku levikuga tuleb põllumajandusministri 23. novembri 2004. a määruse nr 179 „Sigade klassikalise katku ja sigade Aafrika katku tõrje eeskiri“ § 7¹ lõike 1 punkti 1 kohaselt sigu pidada loomakasvatushoones viisil, mis välistab sigade väljas pidamise ja kokkupuute muude loomadega. Kuna sigade Aafrika katku nakatumise oht püsib, siis ei ole võimalik lähiaastatel sigade lisategevuse nõuet rakendada.

Eelnõu § 4 punktiga 2 täiendatakse määruse nr 56 § 16 lõikega 6, mille kohaselt peab 2021. ja 2022. aastal võetavate kohustuste puhul munakanade üle peetavat arvestust ja koolitusel osalemist tõendavat dokumenti või selle ära kirja säilitama vähemalt kohustuseaasta lõpuni. Kohustuseaastaks on taotluse esitamise kalendriaasta. Seni võetud kohustuste puhul pidi neid dokumente säilitama vähemalt 2020. aasta lõpuni. Muudatus on tingitud EAFRD põllumajandustoetuste programmiperioodide vahelisest üleminekuperioodist ja võimalusest jätkata arengukava toetuste rakendamist ka 2021. ja 2022. aastal.

Eelnõu § 5 punktiga 1 muudetakse määruse nr 53 § 8 lõiget 5² ning **punktiga 2** täiendatakse sama paragrahvi lõikega 5⁴. Kehtiva määruse kohaselt antakse toetust kuni 15 hektari põllumaa kohta, millel kasvatatakse köögivilja, maasikat, lisas nimetatud ravim- või maitsetaimi või kõiki eelnimetatud kokku rohkem kui 15 hektaril. Toetust ei anta nende kasvatamiseks kasutatava selle põllumaa pindala osa kohta, mis ületab 15 hektarit. Muudatusega piiratakse köögivilja, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamise toetamist.

Eelnõu § 5 punktides 1 ja 2 tehtavate muudatuste kohaselt antakse edaspidi toetust kuni kümne hektari põllumaa kohta, millel kasvatatakse köögivilja või maasikat, ja kuni nelja hektari põllumaa kohta, millel kasvatatakse ravim- või maitsetaimi. Toetust ei anta kümnet hektarit ületava toetusõigusliku köögivilja ja maasika kasvatamiseks kasutatava põllumaa kohta ning nelja hektarit ületava toetusõigusliku ravim- või maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava põllumaa kohta. Sellisel juhul ei ole tegemist kohustuse vähendamisega ja kohustus selle maa puhul jätkub, sest maa ei lähe põllumajanduslikust majapidamisest välja.

Mahepõllumajanduse registri andmetel tegeles 2019. aastal mahepõllumajandusliku köögivilja kasvatamisega 297 tootjat kokku 126 hektaril maal. Võrreldes 2018. aastaga vähenes köögivilja kasvupind 91 hektari võrra. Köögiviljadest kasvatati kõige enam aedhernest (14 ha) ja maapirni (9,6 ha), suurematel pindadel kasvatati veel ka kaalikat, pastinaaki, küüslauku, kõrvitsat ja rabarberit – nende kultuuride kasvupinnad jäid vahemikku 6–7 hektarit. Valdaval enamusel tootjatest oli köögivilja kasvatamiseks kasutatava maa suurus vahemikus 0,01–10 hektarit, suurimal kasvatajal oli köögivilja kasvatamiseks kasutatava põllumaa pindala ligi 14 hektarit. Mahepõllumajandusliku maasika kasvatamisega tegeles 136 tootjat 57 hektaril. Võrreldes 2018. aastaga suurenes maasika kasvupind 8 hektari võrra. Maasika kasvatamiseks kasutatava maa suurus jäi vahemikku 0,01–4,8 hektarit.

Mahepõllumajanduslike ravim- ja maitsetaimede kasvatamisega tegeles 136 tootjat kokku 1030 hektaril maal. Võrreldes 2018. aastaga suurenes ravim- ja maitsetaimede kasvupind 582 hektari võrra. Valdaval enamusel tootjatest oli ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava põllumaa suurus 0,01 kuni 15 hektarit, kuid oli ka suurematel pindadel ravim- ja maitsetaimede kasvatajaid. Vaatamata 2019. aastal kehtima hakanud piirangule oli suurimal kasvatajal ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava põllumaa pindala ligi 67 hektarit. Kõige enam kasvatati musta kapsasrohtu (227 ha), sarepta kapsasrohtu (222 ha), harilikku maarjaohakat (202 ha) ja aedkoriandrit (141 ha). Põllumajandusameti andmetel tegeles kõigist ravim- ja maitsetaimede kasvatajatest ravim- ja maitsetaimede turustamisega viitega mahepõllumajandusele vaid 7 tootjat. Valdav enamus nendest tootjatest kasvatas ravim- ja maitsetaimi alla 2 hektari suurusel pindalal ning vaid ühel tootjal oli ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava maa suurus 15 hektarit.

2019. aastal kehtima hakanud muudatus, millega piirati köögivilja, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamise toetamist selliselt, et toetust anti kuni 15 hektari suuruse põllumaa osa kohta, oli tingitud vajadusest vältida eelnimetatud põllumajanduskultuuride kasvatamise toetamist määras, mis ületab nende kasvatamisega seotud tegelikke kulutusi ning tooks kaasa vajaduse toetust ulatuslikult vähendada, millega omakorda kaasneks üldine mahepõllumajanduse konkurentsivõime vähenemine. Põllumajandusameti 2019. aasta andmed näitavad, et ravim- ja maitsetaimede puhul ei ole kehtestatud piirang osutunud piisavaks – võrreldes 2018. aastaga suurenes ravim- ja maitsetaimede kasvupind olulisel määral, sest paljud mahetootjad alustasid oma ettevõttes ravim- ja maitsetaimede kasvatamist. Samas turustas Põllumajandusameti andmetel kõigist ravim- ja maitsetaimede kasvatajatest vaid 7 ravim- ja maitsetaimi mahepõllumajanduslikuna. See viitab sellele, et suur osa tootjatest ei tegele ravim- ja maitsetaimede kasvatamisega sihipäraselt ehk toodang ei jõua tarbijani ning ravim- ja maitsetaimede kasvupinna suurenemine on eelkõige tingitud ravim- ja maitsetaimede kasvatamise eest antavast kõrgema ühikumääraga toetusest. Kui toodang ei olegi mõeldud turustamiseks, st sealhulgas seda ei koristata, vaid tehakse põllumajandustehnikat kasutades minimaalsed põllutööd, et maa oleks piisavas põllumajanduskorras, siis selliste põllutöövõtete puhul on hektari kohta tehtavad kulud oluliselt väiksemad kui käsitsi tehtud töö puhul. Kui kohustusest tingitud lisakulud on tegelikkuses oluliselt väiksemad võrreldes toetusega hüvitatavate summadega, siis toimub toetuse kaudu tootmise ülekompanseerimine ja seeläbi konkurentsieelise tekitamine.

Köögivilja, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamise eest antav kõrgem toetuse ühikumäär on osutunud mahepõllumajandusliku tootmise toetuse puhul suureks probleemiks. 2019. aasta andmete järgi on probleem suurim ravim- ja maitsetaimede puhul. Andmeid analüüsides saab järeldada, et mainitud kõrgem toetuse ühikumäär on arvatavasti peamine põhjus, miks nende kasvupinna laienemine on oodatust suurem ning seetõttu on vajalik nende kasvatamise toetamist piirata. Kuigi köögivilja ja maasika puhul on kehtestatud piirang olnud tulemuslik – köögivilja puhul kasvupind isegi vähenes ning maasika puhul suurenes kasvupind vähesel määral –, tuleb ka nende kultuuride puhul vältida ravim- ja maitsetaimede kasvatamisele sarnase olukorra tekkimist tulevikus ja seega on vajalik ka nende kultuuride puhul lisapiirangu kehtestamine.

Olukorra lahendamiseks kaaluti koostöös mahepõllumajandussektori esindusorganisatsiooni Mahepõllumajanduse Koostöökoguga erinevaid võimalusi, arutati probleemistikku ja võimalikke lahendusi. Ühe ettepanekuna kaaluti võimalust piirata kogu kõnealuse põllumajanduskultuurigrupi kasvatamise toetamist viie hektariga. Ettepanekut analüüsiti ja leiti, et kogu põllumajanduskultuurigrupi kasvatamise toetamise piiramine pidurdab liigselt niigi väikesemahulise köögiviljasektori arengut. Maaeluministeriumi tellimusel mahemajanduse tervikprogrammi raames korraldatud mahetoitlustamise toimkondades on korduvalt välja toodud, et nõudlus kodumaise mahepõllumajandusliku köögivilja järgi on väga suur. Seoses üha kasvava kohalike omavalitsuste ja toitlustussektori huviga mahetooraine vastu kasvab nõudlus tõenäoliselt

veelgi. Samuti on suur nõudlus kodumaise mahepõllumajandusliku maasika järgi. Seetõttu ei ole köögivilja ja maasika puhul 5-hektarilise piirmäära kehtestamine põhjendatud. Seega jäi üle võimalus kehtestada ravim- ja maitsetaimede kasvatamise toetamisele eraldi piirmäär. Mahepõllumajanduse Koostöökoguga arutati piirmäära suurust, et see oleks toetuse sihipärasest kasutamist soodustava meetodina mõjus, kuid samas ei piiraks liialt ettevõtjaid, kes reaalselt ravim- ja maitsetaimede kasvatamisega tegelevad. Selle tulemusena jõuti nelja hektari suuruse piirmäärani, mida analüüsiti ning leiti, et kuigi see piirang mõjutab paljusid tootjaid, siis aitab see vältida ravim- ja maitsetaimede kasvatamise toetamist määras, mis ületab nende kasvatamisega seotud tegelikke kulutusi. Kokkuvõttes leiti, et ravim- ja maitsetaimede kasvatamise toetamise kohta 4-hektarilise piirangu kehtestamine on põhjendatud.

Köögivilja, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava põllumaa hektari kohta antakse mahepõllumajandusele ülemineku toetust 660 eurot aastas ja mahepõllumajandusega jätkamise toetust 600 eurot aastas. Võrreldes teiste põllumajanduskultuurigruppidega on köögivilja, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamise korral toetuse ühikumäärad kõrgemad seetõttu, et aidata hüvitada peamiselt käsitsi tööd nõudvate ajamahukate ja kulukate agrotehniliste võtete rakendamist, mis on vajalikud nende kultuuride kasvatamiseks ja toodangu saamiseks. Suurtel pindadel köögivilja, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamisel tehakse põllutööd suures osas mehhaniseeritult, mille tulemusel käsitsi töö maht väheneb. Mehhaniseeritud põllutöö puhul on hektari kohta tehtavad kulud oluliselt väiksemad kui käsitsi tehtud töö puhul. Kui kohustusest tingitud lisakulud on tegelikkuses oluliselt väiksemad võrreldes toetusega hüvitatavate summadega, siis toimub toetuse kaudu tootmise ülehüvitamine ja seeläbi konkurentsieelise tekitamine. Toetuse eesmärk on hüvitada tootjale mahepõllumajandusliku tootmise ja sellega seonduvate tegevuste elluviimise kohustusest tingitud lisakulud ning saamata jäänud tulu kas tervikuna või osaliselt ning kui lisakulud ja saamata jäänud tulu jäävad väiksemaks kui toetusega hüvitatav summa, tekib vastuolu määruse nr 1305/2013 artikliga 29. Perioodi jooksul ilmnenu suur huvi kasvatada köögivilja, maasikat ning ravim- ja maitsetaimi ning teisalt eelarve piiratus on tinginud olukorra, kus kohustuse võtnud taotlejad ei saa arvestada esialgsete toetuse ühikumääradega ja see mõjutab sektori konkurentsivõimet. Nimetatud põllumajanduskultuurigrupi kõrgem toetuse ühikumäär hektari kohta on eelkõige vajalik alustavatele ja väikeses mahus tootvatele mahetootjatele. Suurtel pindadel köögivilja, maasikat või ravim- ja maitsetaimi kasvatades moodustab toetus vaid väikese osa müügikäibest, sest valdav osa müügikäibest saadakse turult.

Arvestades eelnevat ning võttes aluseks olemasolevad köögivilja, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvupinnad, antakse edaspidi toetust kuni kümne hektari köögivilja ja maasika kasvatamiseks kasutatava põllumaa kohta ning kuni nelja hektari ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava põllumaa kohta. Kui ettevõttes kasvatatakse mahepõllumajanduslikke köögivilju ja maasikaid kokku kümnest hektarist suuremal pinnal ning ravim- ja maitsetaimi neljast hektarist suuremal pinnal, siis köögivilja ja maasika puhul kümnet hektarit ning ravim- ja maitsetaimede puhul nelja hektarit ületav põllumaa on endiselt toetusõiguslik ja kohustus selle maa puhul jätkub, kuid toetust selle kohta ei anta.

Eelnõu § 6 punktidega 1 ja 2 viiakse määruses nr 55 tori hobuse ohustatuse tunnustatud alampopulatsioonide nimetused vastavusse põllumajandusloomade aretuse seaduse alusel kehtestatud maaeluministri 21. detsembri 2018. aasta määrusega nr 82 „Põllumajandusloomade ohustatud tõugude loetelu“.

Eelnõu § 6 punktiga 3 täpsustatakse määruse nr 55 § 4 lõiget 3 nii, et sätte sisu oleks veelgi paremini arusaadav. Kui taotleja on võtnud viie kalendriaasta pikkuse kohustuse, siis ei pea ta igal kohustuseaastal taotlema toetust täpselt sama arvu loomade kohta. See arv võib aastati erineda ehk igal kohustuseaastal võib toetust taotleda erineva arvu loomade kohta.

Eelnõu §-ga 10 täiendatakse määrust nr 38 kahe sättega seoses poolloodusliku koosluse hooldamise koolituse nõudega. Sätestatakse, et § 8 lõikes 9 sätestatud poolloodusliku koosluse hooldamise koolituse nõude täitmisel arvestatakse 2021. ja 2022. aastal alates 2015. aastast toimunud koolitusi. See tähendab, et kui taotleja on samal koolitusel 2015. aastal või pärast seda osalenud, siis ei ole temal kohustust 2021. ja 2022. aastal toetust taotledes koolitusel uuesti osaleda. Sama vabastus on sätestatud ka määruste nr 49 ja nr 50 puhul ning otstarbekas on ka määruse nr 38 puhul 2021. ja 2022. aastal mitte nõuda taotlejalt juba läbitud koolitusel uuesti osalemist.

Samuti muudetakse 2021. ja 2022. aastal poolloodusliku koosluse hooldamise koolitusel osalemise tähtaega. Kui määruse nr 38 § 8 lõike 9 alusel tuleb koolitus läbida hiljemalt esimese kohustuseaasta 20. juuniks, siis rakendussätte kohaselt on selle tähtpäev 2021. ja 2022. aastal 1. oktoober. Tähtaja pikendamine on vajalik seetõttu, et 2021. ja 2022. aastal on tõenäoliselt rohkem uusi taotlejaid, kes peavad koolituse läbima, ning vahetult pärast taotlusperioodi lõppu piisava arvu koolituste korraldamine on Keskkonnaametile keeruline. Samuti on ka teiste toetuste puhul kohustuseaastal läbitava koolituse tähtaeg hilisem ja see võimaldab taotlejale paremat ajaplaneerimist.

Eelnõu §-ga 7 täiendatakse määruse nr 32 § 22 lõigetega 10 ja 11.

Lõikega 10 nähakse otsetoetuste taotlejale, kellel on 2021. või 2022. aastal võetud keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohane kohustus, ette võimalus jätta põllulindude soodustamiseks püsirohumaale üle aasta teatud ulatuses niitmata või muul viisil hooldamata.

Euroopa Liidu eelarveperioodi 2014–2020 toetuste rakendamist pikendatakse 2022. aastani ning sellega seoses muudetakse ja täiendatakse arengukava alusel antava keskkonnasõbraliku majandamise toetuse tingimusi ning kehtestatakse 2021. ja 2022. aastaks erandid kohustuseperioodi pikkuse kohta. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse puhul sätestatakse, et 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse pikkuseks on üks kalendriaasta.

Määruse nr 32 § 5 lõikes 3 on sätestatud, et kui taotleja taotleb arengukava alusel antavat keskkonnasõbraliku majandamise toetust, võib ta alates keskkonnasõbraliku majandamise teisest kohustuseaastast põllulindude soodustamiseks jätta püsirohumaale üle aasta niitmata või muul viisil hooldamata. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohase kohustuse pikkuseks on tavapäraselt viis aastat. Kuna 2021. ja 2022. aastal võetava keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohase kohustuse pikkuseks on üks kalendriaasta ning viieaastast kohustust ei ole nendel aastatel enam võimalik võtta, ei reguleeri olemasolev säte seda, kas ja kuidas on lubatud otsetoetuste taotlejal, kes võtab 2021. või 2022. aastal üheaastase keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohase kohustuse, kalduda põllulindude soodustamiseks kõrvale tavapärastest püsirohumaale hooldamise nõuetest.

Tulenevalt eeltoodust lubatakse lisatava sätte alusel kõigil otsetoetuse taotlejatel, kes võtavad arengukava alusel antava keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohase kohustuse 2021. või 2022. aastal, jätta põllulindude soodustamiseks püsirohumaale üle aasta niitmata või muul viisil hooldamata ulatuses, mis on keskkonnasõbraliku majandamise toetuse toetusõigusliku maa pindalast väiksem või sellega võrdne. Sellisel juhul jäetakse kogu püsirohumaale põld niitmata või muul viisil hooldamata.

Seega jäävad ka 2021. ja 2022. aastal võrreldes varasemate aastatega samasuguseks püsirohumaale niitmata või muul viisil hooldamata jätmise ulatuse arvestamise alused, kuid muutub see, et püsirohumaale hooldamata jätmise õigus ei teki mitte keskkonnasõbraliku majandamise toetuse teisest kohustuseaastast, vaid seda arvestatakse kalendriaasta põhjal selliselt, et püsirohumaale võib jätta niitmata või muul viisil hooldamata siis, kui sellele aastale eelneval aastal oli püsirohumaale nõuetekohaselt niidetud-hooldatud. Seega ei või jätta püsirohumaad kahel järjestikusel aastal

hooldamata, vaid seda saab teha üle ühe aasta. Näiteks kui 2020. aastal on taotleja püsirohumaa nõuetekohaselt niitnud ning taotleb 2021. aastal nii otsetoetusi kui ka võtab üheaastase keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohase kohustuse, võib ta 2021. aastal jätta püsirohumaa eespool käsitletud ulatuses niitmata. Kui aga 2020. aastal on püsirohumaa juba jäetud põllulindude soodustamiseks niitmata, siis 2021. aastal ei saa enam sellele erandile tuginedes püsirohumaad niitmata jätta. Sellisel juhul on võimalik püsirohumaa uuesti niitmata jätta 2022. aastal.

Juhul kui otsetoetuse taotleja ei võta 2021. või 2022. aastal keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohast üheaastast kohustust ja tal ei ole ka varasemat keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohast mitmeaastast kohustust, ei kohaldu eespool kirjeldatud püsirohumaa hooldamise erandid ning püsirohumaa hooldamisel tuleb lähtuda tavapäraest määruses nr 32 sätestatud nõuetest.

Lõikega 11 sätestatakse võimalus püsirohumaa või põllumaa hooldamise tavapäraest nõuetest kõrvalekaldumisel arvesse võtta põllulindude soodustamise lisategevusi nende taotlejate puhul, kes lisaks otsetoetuse ja keskkonnasõbraliku majandamise toetusele taotleavad ka piirkondlikku mullakaitse toetust.

Selle rakendussätte vajadus on samuti tingitud asjaolust, et Euroopa Liidu eelarveperioodi 2014–2020 toetuste rakendamist pikendatakse 2022. aastani ning sellega seoses muudetakse ja täiendatakse ka arengukava alusel antava piirkondliku mullakaitse toetuse tingimusi ning kehtestatakse 2021. ja 2022. aastaks erand kohustuseperioodi pikkuse kohta. Ka piirkondliku mullakaitse toetuse puhul sätestatakse, et 2021. ja 2022. aastal võetud kohustuse pikkuseks on üks kalendriaasta.

Määruse nr 32 § 5 lõikes 3¹ on sätestatud, et kui taotleja taotleb arengukava alusel antavat keskkonnasõbraliku majandamise toetust ja piirkondlikku mullakaitse toetust, võib ta alates keskkonnasõbraliku majandamise teisest kohustuseaastast jätta põllulindude soodustamiseks põllumaa, mille kohta taotleb arengukava alusel antavat piirkondlikku mullakaitse toetust, ja püsirohumaa üle aasta niitmata või muul viisil hooldamata. Piirkondliku mullakaitse toetuse kohane kohustus kestab tavapäraselt viis aastat. Kuna 2021. ja 2022. aastal võetava piirkondliku mullakaitse toetuse kohase kohustuse pikkuseks on üks kalendriaasta ning viieaastast kohustust ei ole nendel aastatel enam võimalik võtta, ei reguleeri olemasolev säte seda, kas ja kuidas on lubatud otsetoetuste taotlejal, kes võtab 2021. või 2022. aastal nii üheaastase keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohase kohustuse kui ka üheaastase piirkondliku mullakaitse toetuse kohase kohustuse, kalduda põllulindude soodustamiseks kõrvale tavapäraest püsirohumaa hooldamise nõuetest.

Tulenevalt eeltoodust lubatakse käesoleva sätte alusel kõigil otsetoetuse taotlejatel, kes võtavad 2021. või 2022. aastal arengukava alusel antava piirkondliku mullakaitse toetuse kohase kohustuse ja kellel on ka keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohane kohustus, jätta põllulindude soodustamiseks püsirohumaa või põllumaa, mille suhtes kehtib piirkondliku mullakaitse toetuse kohane kohustus, üle aasta niitmata või muul viisil hooldamata ulatuses, mis on keskkonnasõbraliku majandamise toetuse toetusõigusliku maa pindalast väiksem või sellega võrdne. Sellisel juhul jäetakse kogu püsirohumaa või põllumaa põld niitmata või muul viisil hooldamata.

Seega jäävad ka 2021. ja 2022. aastal võrreldes varasemate aastatega samasuguseks püsirohumaa niitmata või muul viisil hooldamata jätmise ulatuse arvestamise alused, kuid muutub see, et püsirohumaa hooldamata jätmise õigus ei teki mitte keskkonnasõbraliku majandamise toetuse teisest kohustuseaastast, vaid seda arvestatakse kalendriaasta põhjal selliselt, et püsirohumaa võib jätta niitmata või muul viisil hooldamata siis, kui sellele aastale eelneval aastal oli püsirohumaa nõuetekohaselt niidetud-hooldatud. Seega ei või jätta püsirohumaad kahel järjestikusel aastal

hooldamata, vaid seda saab teha üle ühe aasta. Näiteks kui 2020. aastal on taotleja püsirohumaa nõuetekohaselt niitnud ning taotleb 2021. aastal nii otsetoetusi kui ka võtab üheaastase keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohase kohustuse ja piirkondliku mullakaitse toetuse kohase kohustuse, võib ta 2021. aastal jätta püsirohumaa eespool käsitletud ulatuses niitmata. Kui aga 2020. aastal on püsirohumaa juba jäetud põllulindude soodustamiseks niitmata, siis 2021. aastal ei saa enam sellele erandile tuginedes püsirohumaad niitmata jätta. Sellisel juhul on võimalik püsirohumaa uuesti niitmata jätta 2022. aastal.

Juhul kui otsetoetuse taotleja ei võta 2021. või 2022. aastal piirkondliku mullakaitse ja keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohast üheaastast kohustust ning tal ei ole ka varasemat keskkonnasõbraliku majandamise ja piirkondliku mullakaitse toetuse kohast mitmeaastast kohustust, ei kohaldu eespool kirjeldatud püsirohumaa hooldamise erandid ning püsirohumaa hooldamisel tuleb lähtuda tavapärastest määruses nr 32 sätestatud nõuetest.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr xxxx/2020, millega xxx (ELT L xx, xx.xx.2020, lk x–x), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), komisjoni delegeeritud määrusega (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73), komisjoni delegeeritud määrusega (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT L 227, 31.07.2014, lk 1–17), komisjoni rakendusmäärusega (EL) nr 808/2014, milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 (Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) rakenduseeskirjad (ELT L 227, 31.07.2014, lk 18–68), ning komisjoni rakendusmäärusega (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124).

4. Määruse mõjud

2020. aastal ei olnud enamiku toetuste puhul võimalik alustada uusi kohustusi seoses eelarvepiirangutega ning vajadusega vältida praeguse perioodi kohustuste kandumist ÜPP uude perioodi, mis oleks piiranud uue perioodi eesmärkide saavutamist. Erandina lubati uusi kohustusi ohustatud tõugu loomade pidamise toetuse ja poollooduslike koosluste hooldamise toetuse puhul,

kuna esimese puhul lisandus toetus kihnu maalamba pidamise eest ja tõenäoliselt jäävad toetuse tingimused uuel ÜPP perioodil sarnaseks praeguse perioodiga ning teise puhul ei ole täidetud looduskaitse arengukavas seatud sihttasemed. Eelnõuga kasutatakse üleminekumääruses ette nähtud võimalust ÜPP üleminekuperioodil 2021. ja 2022. aastal võtta lühema pikkusega kohustusi põllumajanduse keskkonna- ja kliimameetmetes ning mahepõllumajanduse meetmes. See võimaldab kõigil põllumajandustootjatel meetmete kohustusi võtta ja ühtlasi väldib kohustuste pikka kandumist uue perioodi ÜPP strateegiakava rakendamise aega. Lühemad kohustused on ka põllumajandustootjatele paindlikum lahendus, mis võimaldab kohustusi oma tootmistegevusega paremini kohandada.

Kõikide toetuste puhul sarnaste põhimõtete rakendamine kohustuseperioodi pikkuse ja peamiste tingimuste osas üleminekuperioodi mõlemal aastal on ühtlasi taotlejale kõige lihtsam ja selgem lahendus, mis võimaldab vähendada taotlejate halduskoormust ning tõenäoliselt ka eksimusi taotluste esitamisel. Seejuures suurenevad võimalused toetuste taotlemiseks, mis tõenäoliselt toob kaasa põllumajanduse keskkonna- ja kliimameetmega ning mahepõllumajanduse meetmega hõlmatud toetusõigusliku maa mõningase suurenemise. Kuna toetuste põllumajandusmaa keskkonnahoidu soodustavad nõuded jäävad ka ühe kalendriaasta pikkuse kohustuse puhul võrreldes viie kalendriaasta pikkuste kohustustega suuresti samaks, siis loob see paremad eeldused arengukava keskkonnameetmete saavutamiseks. Tõenäoliselt on põllumajandustootjad enam valmis üheaastaseid kohustusi võtma, mis omakorda võiks eeldatavalt luua parema valmisoleku ning suurema aktiivsuse uue ÜPP perioodi strateegiakava üheaastase kestusega ökokavades ja viieaastase kestusega keskkonnameetmetes osalemiseks.

Eelnõuga sätestatakse 2021. ja 2022. aastal arengukava alusel antava kuue toetuse puhul piirangud kehtiva kohustuse asendamise kohta arengukava alusel antava teise toetuse saamiseks võetava kohustusega. Juba lõppenud kohustuste asemele võib võtta mõne muu üheaastase kohustuse. Samuti kaotatakse eelnõuga nelja toetuse puhul võimalus enne viimast kohustuseaastat kohustusealuse maa pinda suurendada rohkem kui konkreetse toetuse määruuses toodud protsendi ulatuses, välja arvatud viimasel kohustuseaastal ehk kui 2021. või 2022. aasta on viieaastase kohustuseperioodi viimane kohustuseaasta. Mõlema muudatuse tulemusena välistatakse võimalus viie kalendriaasta pikkust kohustust ühe kalendriaasta pikkuse kohustusega asendada ning sellega tagatakse kooskõla määrusega nr 1305/2013, mille alusel peavad põllumajanduse keskkonna- ja kliimameetme ning mahepõllumajanduse meetme kohustused aastatel 2014–2020 olema vähemalt viie aasta pikkused. Enamiku toetuste puhul kehtestati ka 2020. aasta taotlusvooruks piirangud kohustuse asendamise kohta arengukava alusel antava teise toetuse saamiseks võetava kohustusega ning kohustusealuse maa pindala suurendamise kohta rohkem kui konkreetse toetuse määruuses toodud protsendi ulatuses. Erandina ei kehtestatud 2020. aasta taotlusvooruks mõlemat piirangut poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse puhul, kuna poollooduslike koosluste säilimine on elurikkuse seisukohast väga oluline ning nii arengukavas kui ka looduskaitse arengukavas seatud sihttasemed ei ole saavutatud.

Kohustuse suurendamise piirang mõjutab kehtivate kohustuste hulka arvestades kõige enam mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ja mahepõllumajandusega jätkamise toetuse ning poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse kohaseid kohustusi. Mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ja mahepõllumajandusega jätkamise toetuse puhul ei saa 2021. ja 2022. aastal kohustust määruuses toodud 15 protsendist rohkem suurendada 494 taotlejat ning poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse puhul 248 taotlejat. 2020. aastal toetuse taotlejate koguarvust moodustab see mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ja mahepõllumajandusega jätkamise toetuse puhul 27 protsenti ning poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse puhul 29 protsenti. Määruuses toodud protsenti ületav kohustuse suurendamine oli varem võimaldatud veel piirkondliku mullakaitse toetuse puhul, mille puhul puudutab piirang 2021. ja 2022. aastal 27 taotlejat (11 protsenti 2020. aasta taotlejate koguarvust), ning keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse puhul, mille puhul puudutab piirang 2021. ja 2022. aastal kuut taotlejat (27 protsenti 2020. aasta taotlejate koguarvust).

Seletuskirja punktis 2.1 toodud sätted vabastavad 2021. ja 2022. a kohustuse võtjad mõnedest viie kalendriaasta pikkuse kohustuse nõuetest, mille täitmine ei ole ühe kalendriaasta pikkuse kohustuse puhul võimalik, annavad taotlejale mõnede nõuete puhul pikema tähtaja ning täpsustavad määrustes kasutatavaid mõisteid. Taotleja ei pea keskkonnasõbraliku majandamise toetuse puhul täitma sertifitseeritud seemne nõuet põllumaa suhtes, millele külvatakse 2020. aastal taliteravilja. Samuti vabastatakse taotleja keskkonnasõbraliku majandamise toetuse ning mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ja mahepõllumajandusega jätkamise toetuse puhul täiendkoolituse nõudest. Loomade heaolu toetuse puhul pikeneb munakanade arvestuse ja koolitusel osalemist tõendava dokumendi säilitamise kohustus. Ohustatud tõugu looma pidamise toetuse puhul viiakse tori hobuse alampopulatsioonide tõunimetused vastavusse teiste õigusaktidega.

Eelnõu § 5 punktiga 1 tehtav muudatus aitab vältida toetuse andmist suurtel pindadel köögivilja, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamise eest, mille puhul tehakse põllutööd suures osas mehhaniseeritult ning mille tulemusel käsitsi töö maht väheneb. Mehhaniseeritud põllutöö puhul on hektari kohta tehtavad kulud oluliselt väiksemad kui käsitsi tehtud töö puhul. Kui kohustusest tingitud lisakulud on tegelikkuses oluliselt väiksemad võrreldes toetusega hüvitatavate summadega, siis toimub toetuse kaudu tootmise ülehüvitamine ja seeläbi konkurentsieelise tekitamine. Tehtav muudatus aitab vältida ka köögivilja, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvupinna olulist suurenemist ning hoida seeläbi toetuse eelarvet tasakaalus.

2019. aastal tegeles mahepõllumajandusliku köögivilja kasvatamisega 297 tootjat kokku 126 hektaril maal ja mahepõllumajandusliku maasika kasvatamisega 136 tootjat 57 hektaril maal. Valdaval enamusel tootjatest oli köögivilja kasvatamiseks kasutatava maa suurus vahemikus 0,01–10 hektarit, maasika kasvatamiseks kasutatava maa suurus jäi vahemikku 0,01–4,8 hektarit. Ainult ühel tootjal oli köögivilja kasvatamiseks kasutatava maa pindala üle 10 hektari ning mitte ühelgi tootjal ei ületanud maasika kasvatamiseks kasutatava maa pindala 5 hektarit. Seega mõjutab köögivilja ja maasika kasvatamise toetamisele kehtestatav 10-hektariline piirang vaid ühte tootjat.

Mahepõllumajanduslike ravim- ja maitsetaimede kasvatamisega tegeles 136 tootjat kokku 1030 hektaril maal. Valdaval enamusel tootjatest oli ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava põllumaa suurus 0,01–15 hektarit, kuid oli ka suurematel pindadel ravim- ja maitsetaimede kasvatajaid. Suurimal kasvatajal oli ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava põllumaa pindala ligi 67 hektarit. Põllumajandusameti andmetel turustas kõigist ravim- ja maitsetaimede kasvatamisega tegelevatest tootjatest neid mahepõllumajanduslikuna vaid 7 tootjat. Valdav enamus nendest tootjatest kasvatas ravim- ja maitsetaimi alla 2 hektari suurusel pindalal ning vaid ühel tootjal oli ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava maa suurus üle 4 hektari. Seega mõjutab ravim- ja maitsetaimede kasvatamise toetamisele kehtestatav 4-hektariline piirang küll paljusid tootjaid, kuid see aitab vältida ravim- ja maitsetaimede kasvatamise toetamist määras, mis ületab nende kasvatamisega seotud tegelikke kulutusi.

Võttes arvesse keskkonnasõbraliku majandamise ja piirkondlikus mullakaitse toetuses tehtavaid muudatusi 2021. ja 2022 aastaks, võimaldatakse taotlejatel määruse nr 32 muudatustega jätta püsirohumaad või põllumaa põllulindude kaitseks üle aasta hooldamata, kui neil on võetud üheaastane keskkonnasõbraliku majandamise ja piirkondliku mullakaitse toetuse kohane kohustus. Seega antakse põllumajandustootjatele määruse muudatusega võimalus vähendada kulutusi ja samas pakkuda looduskeskkonnale taastumise võimalust ning sellega seoses suurendada ka põllulindude arvukust ja liigirikkust meie põllumajandusmaastikel.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469), artikli 65 lõike 2 kohaselt on kulud EAFRD-st makseasutuse poolt väljamaksmiseks kõlblikud kuni 2023. aasta lõpuni. Üleminekumääruse artikli XX lõike XX alusel pikendatakse nimetatud tähtaega kahe aasta võrra ning seega on võimalik praeguse perioodi arengukava vahendeid kasutada kohustuste rahastamiseks 2025. aasta lõpuni. Samuti on üleminekumääruse artikli XX lõike XX alusel võimalik kohustuste rahastamiseks kasutada üleminekuperioodiks liikmesriigile ette nähtud uue ÜPP perioodi vahendeid.

Määruse muudatuste rakendamisega ei kaasne arengukava eelarve suurenemist. Isegi kui uute ühe kalendriaasta pikkuste kohustuste võtmise võimaldamine 2021. ja 2022. aastal toob kaasa mõningase toetuse taotlemise suurenemise, siis ei saa arengukava kaudu toetust määrata rohkem, kui on arengukava eelarves vahendeid. Juhul, kui toetust taotletakse rohkem, kui meetme eelarves on konkreetseks aastaks vahendeid ette nähtud, võib ELÜPS-i § 66 lõike 3 alusel maaeluministri käskkirjaga otsustada arengukava toetusteks ettenähtud vahendite jaotuse muutmise. Samuti on muudetavates määrustes sätestatud võimalus, et kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab enne sätestatud vähendamiste otsustamist tegevuse liigile eelarveaastaks määratud eelarve, vähendab PRIA ELÜPS-i § 79 lõike 3 alusel toetuse ühikumäära ulatuses, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral.

Arengukava versiooni 5.0 kohaselt on meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede“ kogueelarve 220 153 667 eurot. Meetme 10 kogueelarvest moodustab EAFRD osa 133 065 500 eurot, Eesti riigi eelarve 44 355 167 eurot ja I sambast ümbertõstetavad vahendid 42 733 000 eurot.

Arengukava versiooni 5.0 kohaselt on meetme 11 „Mahepõllumajandus“ kogueelarve 95 220 000 eurot. Sellest 90 230 000 eurost on EAFRD osa 75 protsenti (67 672 500 eurot) ja Eesti riigi osa 25 protsenti (22 557 500 eurot) ning 4 500 000 eurost on EAFRD osa 100 protsenti (tegemist on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 14 lõike 1 kohaldamisel EAFRD-le üle kantud vahenditega) ja 490 000 eurost on Eesti riigi osa 100 protsenti (tegemist on määruse nr 1305/2013 artikli 82 kohase täiendava riikliku rahastamisega).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemis EIS kooskõlastamiseks Keskkonnaministeeriumile ja Rahandusministeeriumile ning informatsiooniks PRIA-le, Keskkonnaametile, Veterinaar- ja Toiduametile, Põllumajandusuuringute Keskusele ja arengukava seirekomisjonile.